

« zurück blättern vor »

PUDEŁO I subst. n., ab 1416. **1)** ‘Schachtel, Schatulle’ – ‘paczka, skrzynka, szkatuła’: 1416 StPPP II nr 1494, STP *Vidit ipsos sedere in rota vinculis ligatos et silliginem in eis pendentem, cuilibet binus saccus et pudlo cum ipso.* o 1446 AGZ XI 273, STP *In duobus vasis tele sagittarum et eciam in pudlo sunt tela.* o (†ca.1529) 1578 BierEz G3, SPXVI *Chłop niegdy ná targ idąc / A pudło orzechow máiąc: W Lesie sobie odpoczywał.* o 1597 CiekPotr 31, SPXVI *A pod skrzynki, skrzyneczki, pudła, pudełeczka, Biednym chłopom rozbiórą konie ná podwojdy.* o (1619) 1629 Rys.Ad. 14, L *Gładki na strych; a szpetny do pudła.* o (†1620) 1799 P.Kchan.Orl.1 297, L *Niedźwiedz rzadko się odwieść dopuści od miodu, Skoro iedno gdzie węchem w pudle poczuie.* o (1690–1695) Mitte 18.Jh. SHPas 190v *Rzatkó obaczyc było czuprynę tylko Łby iako Pudła naywiększe.* o vor 1764 TR *iak w pudło uderzył.* o 1769–1777 Zab.16 Tręb. 89, L *Hurmem się snuią bezecne potwory Z pudła ciekawéy uciekłe Pandory.* o 1779–1780 Kluk Zw.4 205, L *U nas słomiane pudła zażywaią się na ule dla pszczół.* o (1815) 1950 Niemc. Sieciech. 11, DOR *Zakończywszy te wszystkie nauki, miałem głowę jak pudło strojowe kobiece, gdzie wstążki, koronki, blondyny (...) szpilki, rękawiczki, pończochy nieporządnie są pomieszane i pomięte.* o 1834 PT VII 44-5, SJAM *mężczyźni, kobiety, / S fajkami, z imbryczkami, wleką pudła, bety.* o (1899) 1913 Dyb.B.Syb.I 205, DOR *Rozpoczęliśmy wypakowywanie rzeczy naszych z pudeł, które były zapakowane w Warszawie.* o 1938 Kunc.Dni 330, DOR *Domy pozamykane, jak pudła hermetyczne, żaden płacz ani śmiech z wnętrza nie doleci – życie zatrzaśnięte na cztery spusty.* o 1954 Kalend. Spoż.I 93, DOR *Pudła tekturowe zastępują skrzynki, są lekkie, łatwe w obłudze i transporcie, są wykonane z tektury gładkiej, falistej lub sklejki.* – STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. **2)** ‘Wagenverdeck; der, meist verdeckte, Teil eines Gefährts (z.B. einer Kutsche), in dem man sitzt’ – ‘ruchome nakrycie pojazdu, buda; część pojazdu, zwykle zamknięta, w której się siedzi’: 1769–1777 Zab.9, 365 Eyss., L *Wiszą z sprężyn złotawych pudła niby szklane, W tym użyżysz Ganymeda, a w drugim Dyanę.* o 1775–1806 Teat.19b 48, L *Jednego roku pudło do karety sprawił, drugiego wasąg.* o 1801–1805 N.Pam.19 88, L *Osadzanie pudła na resorach lub pasach, nie zbyt ieft dawne.* o (1829) 1830 Lel.Dzieje 313, DOR *Pojazdy z modą też francuską krój odmieniały, kolaski, karety; pudła w nich coraz lepiej robione były, a resory upowszechniające się przydawały im wygody.* o [LBel.] 1854 Pług Zagon II 211, DOR *Podniesione pudło powozu zakrywało go przed oczyma pułkownika i Kostusi.* – L, SWIL, SW, DOR. **3)** ‘verächtlich über eine alte Frau’ – ‘pogardliwie o starszej kobiecie’: (1908) 1949 Żer.Dzieje II 44, DOR *To muszą być wysoce arystokratyczne pudła.*

Bogate ciocie – co? o (1913) 1950 Boy Słów. 15, DOR *I myślała, czy to warty było być taką upartą. Lecz tymczasem mu wychłódko, bo już była stare pudło.* o 1952 Żukr.Dni 292, DOR *Jechało ze mną dwóch pułkowników i jakaś pani wymalowana, stare pudło.* – Sw (przen.), DOR (posp.). **4)** ‘Resonanzkasten eines Musikinstruments; verächtlich über ein altes, abgenutztes Instrument mit Resonanzkörper oder ein Fortbewegungsmittel, z.B. ein Wagon, Auto oder Schiff’ – ‘drewniana część instrumentu muzycznego, wzmacniająca dźwięk; rezonator; pogardliwie o starym, zużyтым instrumencie mającym rezonator lub o środku lokomocji np. o wagonie, aucie, statku’: (†1916) 1949–1951 Sienk.Koresp.I 304, DOR *Kupiłem od (...) Turków rodzaj gitary czy formingi kształtów bardzo ładnych i niezwykłych, same pudło bez strun.* o (1925) 1950 Żer.Przedw. 218, DOR *Oparta o pudło fortepianu przypatrywała się tym dwojgu [tańczącym].* o (†1925) 1950–1952 Reym.Now.III 187, DOR *Lekcje [fortepianu] z ojcem były co dzień po południu, a potem musiałem jeszcze godzinami siedzieć przy starym pudle i ćwiczyć nieskończenie nudne gamy i wprawki.* o 1937 Unił. Pam. 74, DOR *Okręt już znam i nie mogę powiedzieć, aby ta znajomość była interesująca. Załadowane do ostatecznych możliwości pudło, wiecznie rozbujane i skrzypiące.* o 1950 Sik.Instr. 63, DOR *Harfa ma kształt trójkąta, którego jeden bok stanowi rozszerzające się ku dołowi pudło rezonansowe.* – Sw, DOR (muz. pot.). ◇ **Etym: 1)** mnd. *pudel* subst. m., ‘Dose, Beutel’, MNDH s.v. *budel*, nur für Inh. 1. **2)** ostmd. *Püdel*, *Paudel* subst. f., ‘kleine, ungenagelte Kiste; Schachtel; schachtelartiges Gefäß aus Holz oder Blech’, FRB, nur für Inh. 1. ◇ **Der:** *pudelko* subst. n., 1642 Sak.Persp. 15, L, zuerst geb. CN, nur für Inh. 1. ❖ Inhalt 3 kann sich ausgehend von einer Lehnübersetzung von *alte Schachtel* (vgl. den Beleg von 1913 mit *stare pudło*) herausgebildet haben. Ähnliches kann für Inhalt 4 gelten, vgl. dt. *alte Kiste* für Autos.

« zurück blättern vor »